

En ældre praktisk Landmands Noticer og Vink til den vordende og unge Landmand.

I. Den unge Landmand.

Naar det unge Menneske bestemmer sig til at blive Landmand, maa man forudsætte, at en virkelig Lyst har været Driveffederen, og saare ønskeligt vil det altid være, naar fysisk Kraft og en god Sundhedsconstitution er Den tildeel, der vælger en Levevei som denne.

I hvilken Alder, og med hvilke Forundersøgelser det praktiske Cursus skal begynde, ere Meningerne deelte om, og det vilde føre langt over den Grændse, jeg har sat for disse Blades Indhold, naar jeg søgte at gjøre en bestemt Mening herom gjældende, saameget meer som jeg antager, at Forhold og Omstændigheder ere saa forskjellige hos de Individuer, der forberede sig i omhandlede Retning, at Reglerne for Forberedelserne som Middell til at opnaae et tilsigtet Diemed, ogsaa maa faae sine passende Forskjelligheder. For imidlertid ikke at misforstaaes, naar jeg i det Paafølgende selvsølgelig gjør den efter min Erfaring antagne Regel gjældende for rigtig, maa jeg bemærke, at jeg nedskriver disse Linier for den unge Mand, som har Lyst og kraftig Villie til at danne sig til praktisk Landmand, som efter at have forladt Skolen, i en Alder af

15—16 Mar, kommer ud paa Landet, erfarer da først derved om Lyften virkelig er tilstede, og lærer da, at leve paa Landet.

Jeg lægger megen Vægt paa, at det unge Menneſke netop er i den unge Alder, hvor han ſaagodtſom har Drengen i Ermet; thi han ſkal nu lære af Flere, ſom den Vogne neppe træder ned til, for at ſe Viisdom af diſſes Erfaring, og det bør ikke fornægtes, at Høgteren, ja Drengen, ſom vogter Svin og Gjøes, kan med Nytte fra deres Standpunkt vejlede den unge Herre, ſom har forladt Skolen — og mangt et Vink, ſom han her faaer, mangen Samtale han nu bliver deelagtig i, kan bære gode Frugter for ham i de kommende Dage; dette ſkeer imidlertid kun i denne Periode af Livet, og har ogsaa der ſin Plads. Hvad der maaffee bliver tydeligere, for at begrunde den berørte Udtalelſe, er, at Eleven i denne unge Alder lærer at ſætte ſig ind i Menigmands Liv og Forhold, hvorved han bliver iſtand til at omgaaes, behandle og virke paſſende for de Menneſker, der ere vigtige Led til Kjødens Holdbarhed. Jeg vil undgaae at udtale mig vidtloſtigere om den Vigtighed, jeg anſeer det at være for den vordende Landmand, at han lærer at omgaaes den arbejdende Klaſſe paſſende, fordi det vilde føre for vidt at udhæve Sagens Betydenhed, ſaaledes ſom den fortjener at udhæves, og fordi jeg troer man ikke kan give Regler eller Veiledning, men kun udtale hvor uendeligt vigtigt det er, at forſtaae at ſire og hale i rette Tid, og herved at erhverve de Undergivnes Tillid og Agteſſe.

Det er ogsaa i den unge Alder at den ſlemme falſke Undſeelfe gjør ſig mindre uheldbringende gjældende ved at forebygge Spørgſmaal til Oplyſning og Veiledning, og det er dog kun ad denne Wei, at den Uindviiede kan faae et Indblik i de mange uforudſeelige Omſtændigheder, ſom herved modificerende beſtemmes. Naar det unge Menneſke har gjennemgaaet det praktiſke Curſus — ſom mindſt maa være 3 til 4 Mar paa Landet — vil Spørgſmaalet være at afgjøre, hvorvidt og hvorledes den theoretiſke Dannelſe i Jaget ſkal erhverves, og næſt at forudsætte, at dette ſkeer i Hovedſtaden,

vil jeg blot tilføie, at jeg tilraader, at enhver ung Landmand erhverver sig saamegen Kundskab i Veterinairfaget, at han kan bedømme, naar Lægehjælp behøves, og ved at kunne yde sieblikkelig Hjælp med Aareladning, Brugen af Trokar osv., kan et Dyr's Liv ofte reddes, naar Lægehjælpen ei strax kan faaes. Hvad jeg antager en ung Landmand behøver at kunne af Veterinairfaget er saa ubetydeligt, at han meget let kan erhverve sig dette Indblik ved at frequentere Skolen i en Vinter; jeg vilde aldeles misforstaaes, naar man troer jeg vil paavirke, at den unge Mand skal have erhvervet sig Kundskaber, hvorved han var istand til selv at pleie Dyrene i Sygdomstilfælde: tværtimod, jeg ønsker væsentligst ved det omhandlede Besøg paa Skolen, at give ham den Respect for Veterinairvidensskaben, som tidligere ikke i Almindelighed har været tilstede hos Landmanden, og at han herved faaer en begrundet Ringeagt for det Qvaksjalveri, som destoværre ikke ganske er banlyst ved Curmethoder hos vore Landmænd. Dernæst vil jeg tilraade, at Landmaaling og Tegning gjøres til Gjenstande, som ere ønskelige at lære, idet den praktiske Landmand ellers ofte vil savne den Behagelighed, at kunne opmaale et vist Areal han kultiverer, eller at kunne ascopiere en Maskine eller et Redskab, som han seer og ønsker at benytte.

Naar jeg nu saaledes tænker mig den unge Mand udrustet med de praktiske og theoretiske Kundskaber, der berettiger ham til at paabegynde en selvstændig Virksomhed, da har jeg jo kun indtil dette Standpunkt skizzeret, hvad der er skrevet og talt saa meget om; men det har ei heller været min Hensigt, herom at yttre mig anderledes, jeg har ikkun havt det nærværende Moment, hvor den unge Mand begynder at virke i, for Die, og det er her, hvor jeg vil give de forskjellige Erfaringsætninger Plads, som 40 Aars praktisk Virksomhed har givet mig Stof til, og som ofte muligen kunne komme den unge Begynder til Nytte.

Naar man kommer hen i en Egn, hvor en Skik eller Culturmethode er almindelig, og dog afvigende fra den, man

anseer for rigtig, da tilraader jeg, at man desuagtet ikke strax indfører en Methode, der afviger fra den af Egnens Beboere almindelig adopterede, førend man ved Forsøg har forviiset sig om, at alene Bane og Slendrian begrunder Brugsmaaden, med andre Ord, at man begynder med, at følge Egnens Skik. Det er saare ofte Tilfælde, at tilstedeværende Omstændigheder begrunde det tilsyneladende Urigtige, som ingen bekjendt Regel kan angive Aarsag til, og at Erfjendelse heraf først ved Erfaring kan erholdes.

Jeg maa endnu forudstille den Bemærkning, at de landoekonomiske Noticer, som i det Følgende ville faae Plads, ingenlunde maae ansees som en almindelig Anviisning og Rettefnor, hvorefter man kan søge og finde sig tilrette efter en bestemt Plan, det er ifkun en lille Receptsamling, som ikke gjør Krav paa videre, end Ønsket, at dens Anvendelse maa være ligesaa tilfredsstillende for Andre, som den har været for mig, idet kun de Forskrifter anføres, som lang Erfaring har stemplet som gode.

Bed Erhvervelse af en Eiendom, hvor ingen bestemt Notation har været efterfulgt, og Arealen ikke er inddeelt i eensartede Lodder, bliver det den første og vigtigste Betingelse at faae dette passende ordnet; men hertil udfordres en grundig Overveielse, hvorved tilstedeværende Forhold saavel med Hensyn til Jordens Bestaaffenhed som dens Culturtilstand komme i Betragtning, og den Plan, som her maa lægges, er af saa stor Vigtighed, da enhver Overgang og Forandring kræver Offre, at det ikke noksom kan udhæves, hvor varsom og veloverlagt Bestemmelsen herom maa tages. Det er en Selvfølge, at behørig Udgravning og stadeligt Bands Afledning maa være det første og vigtigste Arbeide, som paabegyndes, thi denne Betingelse er Basis for al Culturs Fremme. Naar man i Almindelighed vil indhente Underretning om en Jordeiendom, spørges om Arealets Størrelse, og hvor stor Dvægbesætningen er. Man maa vogte sig for udelukkende at lade Besvarelsen heraf faae en større Betydning end den fortjener;

ikke at tale om For skjellen imellem Jords Beskaffenhed, hvorom let ad en sikker Vei kan indhentes Kundskab; men Antallet af Dvæg, som holdes, kan ingenlunde bevise, hvorvidt man har valgt det rigtige Forhold til Gaardens Forsætning. Det er en erkjendt Sandhed, at et mindre Antal Creature, vel holdte, giver Eieren saavel directe som indirecte et større Udbytte endog med Hensyn til den kraftigere Gjødning, og saaledes større Fordeel, end det større Antal, som fodres knapt.

Bygninger og Inventarium: — Især lægger jeg megen Vægt paa, om og hvorvidt Localiteterne ved en Gaard ere saaledes, at herved ikke findes Trang og Nødvendighed til væsentlige Tilbygningers Opførelse eller Hovedreparationer ere at foretage ved disse. Det udtales rigtignok ofte, at en Landeieendoms Bygninger ere en Bisag; men man maa vel vogte sig for, ikke at bringe Trang og Uffavn heraf i behørig Anslag ved Anlægscapitalen, thi For skjellen er følelig for den Eier, der strax maa bygge eller i længere Tid maa foretage betydelige Reparationer ved Bygningerne, imod at være i Besiddelse af solide og velindrettede Localiteter; det er saaledes disse Bygningers behørig Vedligeholdelse, jeg her vil henvende den unge Landmands Opmærksomhed paa, thi hvad det egentlige Bygningsfag ved nye Bygningers Anlæg angaaer da er det udenfor disse Blades Omraade, at behandle dette Thema, som kunde varieres i det Uendelige, ved de mange forskellige Forhold, som ere tilstede. — Jeg tilraader saaledes den unge Mand, at gjøre det til en fast Regel, at afhjælpe enhver Mangel og Brøst, som viser sig paa Tag og Fag, sieblikkelig, eller saa snart det nogenlunde er muligt. Naar denne Regel følges, ville Skillingen afhjælpe mangan Skade, som om føie Tid koster Dalere, og foruden den sande rigtige Dekonomi, som herved iagttages, paavirkes herved en Hyggelighed, som er behagelig for Diet, og en Ordenssands hos de Undergivne, som ogsaa bærer gode Frugter i mange Retninger. Derfor maa man ikke forsmå at paaagte og paatale de ubetydeligste Mangler, som opdages, og drage Omsorg for at disse af-

hjelpe. En gammel svag Bygning kan i en Række af Aar opfylde sin Bestemmelse naar den pleies og behandles med Omhu, hvorimod dens totale Forfald med Skjæmpeskridt gaaer fremad, naar den abandonneres.

Den Skade, som Rotter og Muus ofte foraarsage, er ikke sjelden af Betydning, og det er min Overbeviisning, at man tildeels selv er Skyld heri, thi hvor disse slemme Gjæster ere tilstede i stor Mængde, hidrører det altid fra den meer eller mindre uforstyrrede Ro, som de have til at bygge, boe og formere sig paa de Steder, hvor man yder dem denne Gjæstfrihed; skeer dette ikke, da forlade de Stederne, hvor Ophoret af denne fredelige Rolighed forstyrrer deres Velvære, og de flytte hen til andre Steder. Det er saaledes af Bigtighed, at Udhusene tømmes og renses tidligst muligt om Foraaret, og ved consequent at gjennemføre Principet, ikke at tilstede dem et roligt uforstyrrt Opholdssted, vil Frugten — at forjage disse skadelige Dyr — ikke udeblive.

Naar vi calculere den aarlige Reparation ved en Gaards Straatage, maa et vist Areal af Taget beregnes aarlig at oplægges med nyt Foder, men nøiagtig kan dette naturligtviis ikke udføres, da Tagets Varighed er meget forskjellig efter som det vender mod Soel eller Skyggeside, eller ved andre Eventualiteter; dog vil man altid kunne mage det saaledes, at en passende Deel af Tagene aarlig fornyes, og at man derved tilveiebringer Egeværkt saavel i Tagenes Bestand som i det Quantum Langhalm eller Nør og i den Bekostning, som her til udfordres. Naar denne Orden er indført, vil Storm og Uveir sjeldnere paaføre den Skade, som ellers ofte foraarsages, naar Ladens og Staldens Lage ikke ere i forsvarlig Stand. For at være sikker paa, at den Reparation, man lader foretage ved at tillukke de Huller, som ere skaarne i Lage af Utsi, og som ikke altid sees udenfra, men derimod let opdages ved den Lyssning, som Hullet kaster ind i Laden eller paa Loftet, bliver tilfredsstillende, lader jeg en paalidelig Mand indvendig fra, naar Lade og Loft er tømt, foretage et nøiagtigt Estersyn.

og gennemstikke en afbarret Pind ethvert Sted, hvor en Nabning er tilstede, hvorved Tællemanden udvendig har Mærke for ethvert Hul, som findes i Taget.

Det samme Princip maa gennemføres i alle Retninger ved fast og løst Inventarium; Den, som bestyrer et Agerbrug, fortjener Roes, naar han i det, der hører til Mandens Regiment, er — hvad med rette kaldes for Pottefiger, naar det skeete i Huusmoderens Virkefreds — opmærksom paa Alt, Stort og Smaat, som behøver Hjælp og Tilsyn for at holdes i Ligevægt til Opfyldelse af sammes Bestemmelse.

Bed alle for Agerbruget vigtige Arbejder, hvortil man henregner Jordens Behandling og Sædens Røgning Vaar og Efteraar, ligesom Pløining om Efteraaret, maa en vel overveiet Arbejdsplan lægges til Grund, som passer til forhaandenværende Omstændigheder, og det Maal, man jaaledes har sat sig, maa søges opnaaet med mindst mulig Afbrydelse, deels af Nødvendighed, for i rette Tid at faae disse vigtige Arbejder udførte, og deels — om end tilsyneladende en Frist kunde have, ved tidlig Vaar eller Høst — formedelst de mulige Forhindringer, som usorudseelige Omstændigheder kunne forstyrrende medføre, og endelig, for at forebygge den Lunkenhed og Seendragtighed, som i modsat Tilfælde uvilkaarlig paavirke Folkene, naar Ubestemthed og utidige Afbrydelser i disse vigtige Arbejder finde Sted. Herved maa dog undgaaes en forceret Fordring saavel til Mennesker, som til Dyrene, der skulle udføre Arbejdet; Lyst og Kraft maa ikke svækkes, de ere vigtige Hjul i Maskinen, og den, som veed at holde dem vedlige, udretter i kortere Tid mere og bedre Arbejde, end den, som troer at erholde meget udført ved at gjøre overdrevne Fordringer i paapeget Retning. Her kommer et saare vigtigt Punkt tilstede, som ingen Regel, Forskrift eller nogensomhelst Anviisning kan veiledende afgive Rettesnor for hos den unge Landmand, det nemlig: at vide rigtig at bedømme Arbejdet's Værd: det vil sige, at kunne afgive det rigtige Skøn, hvorvidt det Udførte efter tilstedeværende Om-

stændigheder fortjener at roses eller dables, idet Hindringer, som meer og mindre ere overvundne, have været saadanne, at Arbejderne have gjort hvad de formaaede, eller blot brugt Hindringerne som Middel til Undskyldning, for at Banskeligheder ikke ere overvundne. Den rigtige, retfærdige Dom, som her maa fældes, giver Dommeren den Anseelse, som det er af megen Betydning at han erhverver sig hos de Undergivne, og er det Modsatte Tilfælde, da er hans Autoritet i denne Retning forspildt.

Dette Foransførte er, efter min Overbeviisning, et Punkt af stor Betydning, og det Standpunkt, som den unge Landmand her maa staae paa, kan alene være tilstede, naar han fra Ungdommen af har gjort sig fortrolig med Detailen af alle forskjellige praktiske Foretagender; han maa derfor være meget forsigtig med at afgive et for hurtigt Skion, naar han er usikker om, hvorvidt hans Mening er rigtig; Menigmand bedømmer fra sit Standpunkt strengt en Feil, som han kan opdage hos os, ligesom han i modsat Tilfælde faaer Tillid til og Agtelse for Den, som rigtig vurderer hvad han forstaaer og kjender.

(Fortsattes).